

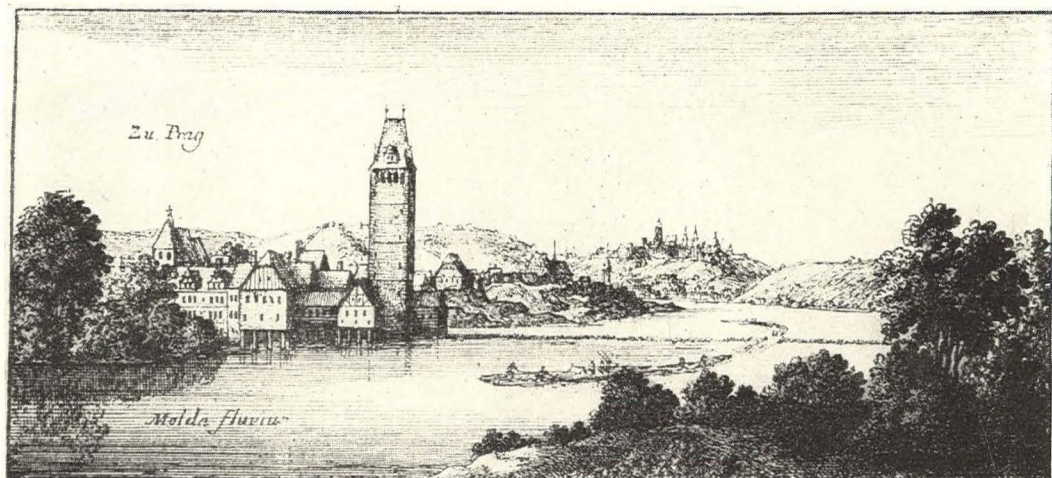
K výsledkům soutěže na řešení předmostí Švermova mostu

KAREL KIBIC

Ve druhém ročníku Staleté Prahy byla věnována úvaha výhledové zástavbě předmostí Švermova mostu při příležitosti vypsání soutěže na mezinárodní hotel v tomto místě. Jestliže se po ukončení soutěže k tomuto tématu vracíme, není to pouze z důvodů úprav jmenovaného areálu. Závěry, vyplývající z této početně obnesené soutěže, mají širší platnost. Je nesporné, že potřeby moderní doby si vyžádají na Novém Městě jisté změny; zájmem památkové péče je, aby se tak stalo při plném respektování dochovaných kulturních hodnot. Rozmístění veřejných zařízení bylo sice zásadně urbanisticky řešeno již v návrhu přestavby centrální oblasti města, ale detailní vyřešení jednotlivých areálů ovlivní zpětně způsob úprav na ostatních místech a nakonec do jisté míry i koncepci přestavby Nového Města. Soutěž na mezinárodní hotel na předmostí Švermova mostu byla první soutěží na přestavbu části Nového Města, po níž následovalo či bude následovat vypsání dalších. Orgány památkové péče proto pozorně sledovaly výsledky této soutěže a budou se zabývat zhodnocením jejích zkušeností.

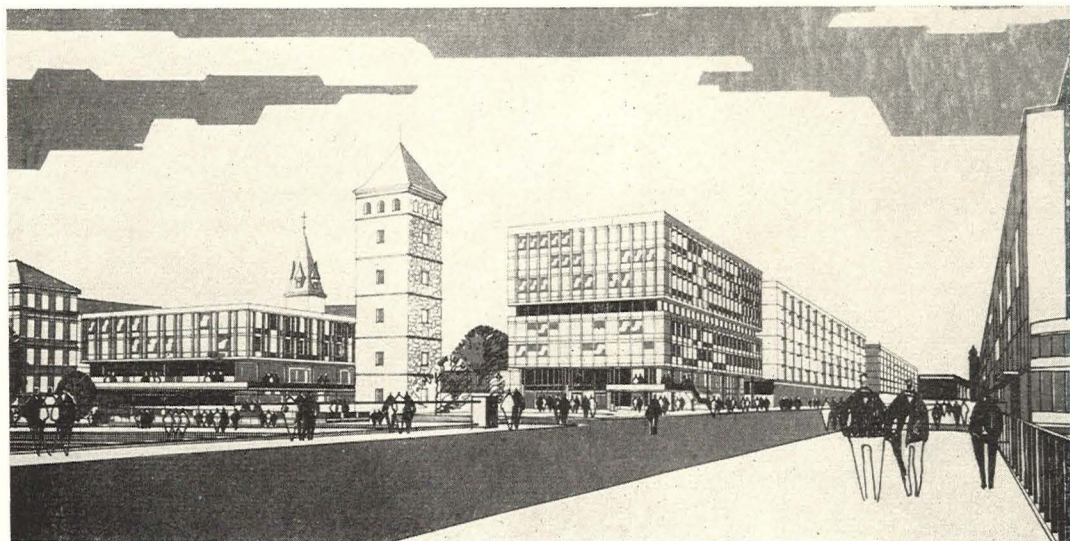
Šest památkových objektů, nacházejících se v Klimentuském areálu (kostel sv. Klimenta, novomlýnská vodárenská věž, čp. 1234, 1238, 1239 a 1244) vytváří dochovaný historický mikrorajon, který je charakteristický pro zástavbu Nového Města v současné podobě. Soutěžní podmínky měly původně trvat na bezpodmí-

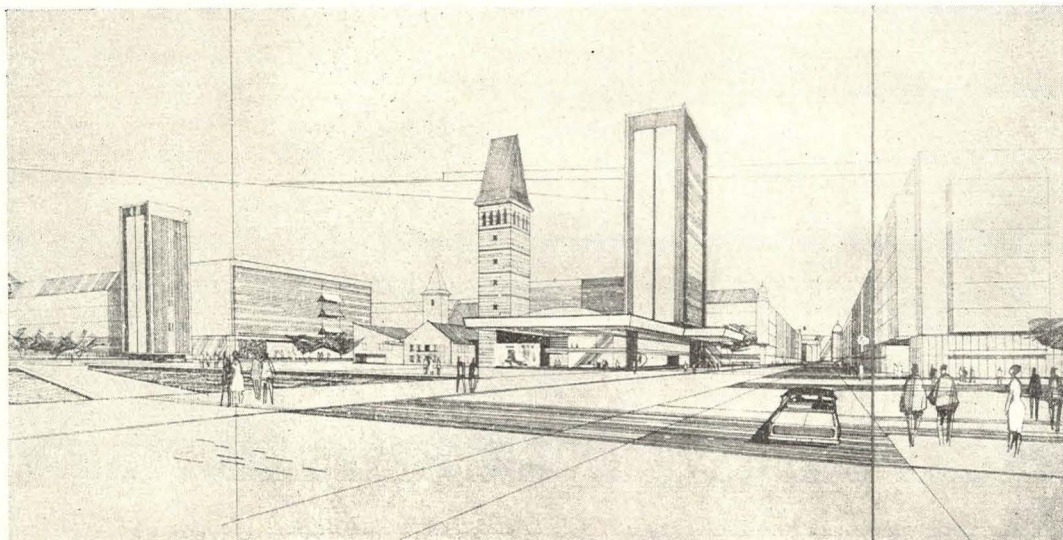
nečné ochraně pouze kostela sv. Klimenta, ač výchozí studie jednoho projekčního ústavu před vypsáním soutěže dokonce nezachovávala ani tuto stavbu. Přesto se konečné soutěžní podmínky nekryly plně s požadavky památkové péče, a to zejména v tom, že připouštěly možnost různých záměrů s Vávrovým mlýnem (čp. 1239) včetně jeho případné demolice, a nárokovaly pak jen transfer Navrátilových fresek. Jinak však orgány památkové péče vítaly záměr architektonizovat předmostí Švermova mostu, protože se tím vytvořila možnost přechodu zástavby při Revoluční třídě odstraněním nynějších architektonicky bezvýznamných činžovních domů, jež svými dvorními křídly a štítovými zdmi zcela znehodnocovaly zdejší památky. Zároveň netrvaly na zachování objektů, zařazených do památkového zájmu — čp. 1234 a 1239 — a dokonce ani památkově chráněného objektu čp. 1244. Snažily se přitom vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro vhodné architektonické řešení. Jako kategorický požadavek uplatňovaly však, aby soutěžící se zabývali při objemovém řešení hotelu výškovými vztahy k historickým dominantám v areálu i širší oblasti. U renesančně-barokního objektu čp. 1244 se přitom vycházelo z předpokladu, že ochrana této budovy by velmi znesnadňovala vhodné urbanistické řešení, případně je zcela vylučovala. Výsledky soutěže tento názor zcela potvrdily. Z 59 přijatých návrhů pouze jediný zachovával čp. 1244, ale za cenu 70 m vysoké

Klimentský areál a pohled na Hradčany v 1. pol. 17 století na rytině Václava Hollara

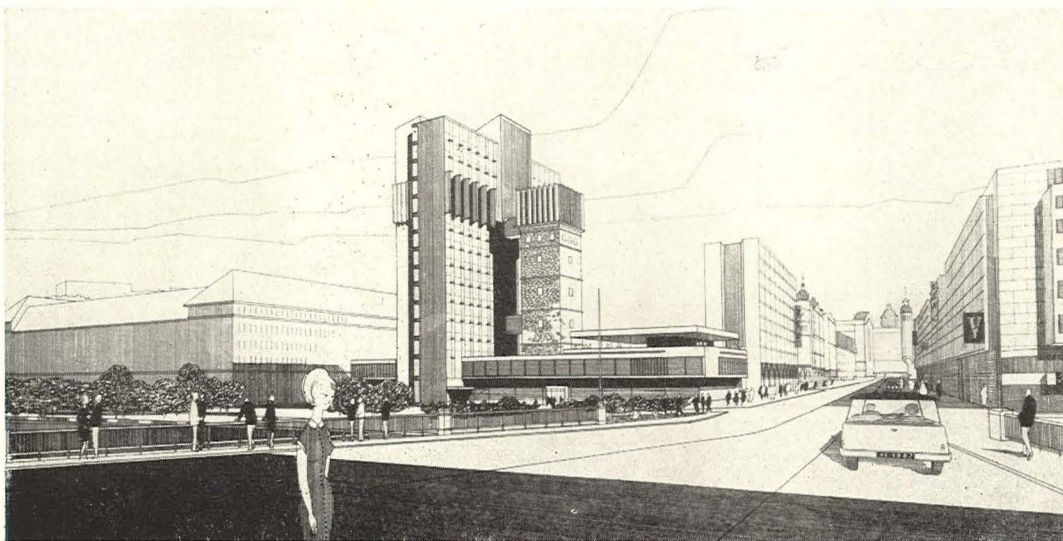
*Návrh arch. Růžičky, Růžičkové a Vaška — rozzerh hotelu do dvou hmot
(Snímky K. Kibic)*

*Návrh arch. Filsaka a Bubeníčka — koncepce hotelu jako výškové stavby
(Snímky K. Kibic)*

*Návrh arch. Černožorského a Vávry —
koncepte věžové stavby s podřízením historické zástavby novému záměru*

věžové stavby hotelu v nároží předměstí, jež by byla v rozporu s historickým panorámami Starého i Nového Města. Vedle stanovení podmínek k připravované soutěži přispěla k úspěšnému řešení z hlediska památkové péče též společná exkurze soutěžících do chráněných objektů, organizovaná po vypsaní soutěže. Vždyť jejich hodnota tkví převážně v interiérech, zejména u Vávrova mlýna a kostela sv. Klimenta. Soutěžní návrhy na mezinárodní hotel měly v průměru vysokou úroveň. Cenným bylo také vyzkoušení různých možností v četných variantních řešeních u jednotlivých autorů. Z hlediska památkové péče je možné v podstatě rozdělit návrhy na dvojí: jedny, respektující historické objekty a novou zástavbu jim podřizující, a druhé, které naopak historickou zástavbu podřizovaly nové architektuře v domnění, že původní zástavba nemůže svým drobnějším měřítkem ovládnout areál anebo že není možné ji hotově přičlenit k navrhované novostavbě. Hlavní závěr soutěžní poroty byl, že se přiklonila k prvnímu stanovisku a že také v tomto smyslu udělila hlavní ceny. Plně se ověřil názor, že souvislá zástavba, rovnoběžná s nábrežím při severním kraji parcely, znamenala by „zazdění“ nábreží a byla by velmi nepříznivá zejména při větší výšce. Rovněž oddělování obou historických dominant, kostela a vodárenské věže, umisťováním křídla mezi tyto památky, s omezením působení věže do nábreží a kostela do interiéru bloku, ukázalo se jako architektonicky nevýhodné. Také však převyšovaná zástavba do Revoluční třídy projevila by se při pohledech z Letenské stráně nepříznivě. V základní hmotové koncepci vyskytly se zejména dvě schémata: řešení horizontální a schéma věžové stavby. Obě tyto koncepce měly samozřejmě u jednotlivých soutěžících řadu variant

a detailních řešení. U horizontálního pojetí byl nejtypičtější rozvrh do dvou hmot, větší hlavní budovy hotelu ve výši přibližně římsy kavárny Vltava při Revoluční třídě a nízkého horizontálního křídla při nábreží, umožňujícího uplatnění historických dominant areálu a též začlenění Vávrova mlýna. K tomuto typu v podstatě patří také návrhy, odměněné hlavními cenami, první (arch. Bočan, Šrámková, Šrámek) a třetí (arch. Langr a Padevět). Rozvrh do dvou přibližně shodných hmot, uplatněný v návrhu arch. Růžičky, Růžičkové a Vaška, ukázal se hmotově velmi příznivý, ač zároveň přinášel některé problémy provozní a také z hlediska památkové péče, protože při tomto řešení je obtížné začlenění Vávrova mlýnu. Většina návrhů, oceněných či odměněných, stejně však ohodnocených ve třetím kole, patřila k tomuto typu řešení. Řešení věžové — hotel co výšková stavba — ukázalo se jako velmi obtížné. Proto se také většina návrhů s touto koncepcí nedostala do závěrečného hodnocení. Přesto však soutěž dokázala, že tato koncepce může vést k velmi úspěšnému řešení za předpokladu podrobného prověření hmot ze všech exponovaných pohledů a přičlenění k historickým dominantám. Velmi závažnou otázkou je zároveň umístění této věžové stavby — dle zkušeností se ukazuje nutnost jejího odsazení od nábreží. Z řešení s touto koncepcí byly nejvýše oceněny tři návrhy, a to od arch. Filsaka a Bubeníčka, Plessingera a Zelenkové a Černožského a Vávry. Tato řešení se však od sebe zásadně lišila. Pozoruhodný návrh arch. Filsaka a Bubeníčka vychází z ocenění památkových objektů, jež zachovává a zdůrazňuje v maximální míře. Výškovou stavbu hotelu vyvažuje další stavbou toho druhu při budově polikliniky. Návrh arch. Černožského a Vávry předpokládá pohledové

podřízení památkových objektů novému záměru. Projevuje se to rovněž v úpravě horní části vodárenské věže. Třetí návrh arch. Plessingera a Zelenkové umísťoval výškovou stavbu až za Vávrův mlýn a zhodnocoval rovněž památkové objekty. Výškové pojetí je ovšem zásadním problémem uplatnění při přestavbě Nového Města a historického jádra města vůbec. Na jedné straně moderní urbanistická koncepce — vertikála, mezičlánek a horizontála — umožňuje začlenění drobnějších památkových objektů, ovšem za předpokladu vhodného připojení, na druhé straně však vyvolává problémy zhodnocení historického panorámatu města. Je třeba přiznat, že tato výšková zástavba, použitá již u řady historických měst, ukázala se v některých případech jako velmi nepříznivá, například v Sokolově, kde vznikla nová výšková zástavba v samé blízkosti farního kostela. Přitom je třeba dále rozlišit výškovou zástavbu vně a uvnitř historického jádra města. Při řešení předmostí Švermova mostu vystupuje dále aspekt nábřeží, kde se zatím kromě Křížovnického náměstí neuplatňují výrazné dominanty. V případě, že by se prokázala možnost uplatnění výškových staveb na předmostí Švermova mostu, projevil by se jistě podobný požadavek při přestavbě náměstí Republiky i dalších areálů Nového Města. Je nepochybné, že všechna minulá období počítala ve shodě se svou společenskou strukturou s dominantami. Stejně závažnou otázkou, zda je možné počítat s výškovými stavbami na Novém Městě, je zároveň otázka, v jaké podobě. Před orgány památkové péče vyvstává proto tento problém jako zásadní, který bude nutno pro koncepci přestavby Nového

Města vyřešit. Jiným památkářským problémem při soutěžních řešeních byly úpravy objektu čp. 1239/II Vávrova mlýna. Vyskytly se zde všechny možné alternativy: úplné či částečné zachování, transfer maleb či místností s Navrátilovými malbami do severní části objektu, začlenění celého objektu do větší novostavby. Je samozřejmé, že hodnota objektu čp. 1239/II, tkvící vedle významných interiérů v 1. patře i v pozdně renesanční dispozici celého přízemí s křížovými klenbami, vyžaduje striktní památkovou ochranu. Další památkářskou otázkou je úprava horních partií vodárenské věže. Řada soutěžících zde počítala s korekcí nynějšího stavu. Vedle nástavby věže odstraňovali někteří autoři nynější stanovou střechu nebo ji upravovali jako komolý jehlan, případně navrhovali dlátovou střechu, vždy s představou, že se tím zlepší architektonické vztahy s novou zástavbou. Původní zastřešení vodárenské věže ukazuje Hollarova rytina: věž měla původně dlátovou střechu s renesančními štíty. Korekci nynějšího stavu by bylo možno připustit buď ve smyslu původního stavu či za předpokladu zlepšení vzhledu, avšak vždy s podmínkou zachování architektonického výrazu stavby jako historické vodárenské věže.

Celkově přinesla soutěž řadu pozoruhodných řešení. Soutěžní porota správně rozhodla při udělování cen a odměn zásadní otázku, zda navázat na historický vývoj či jej nerespektovat. Tak má vzniknout na předmostí Švermova mostu architektonický areál, který bude důstojným nástupem na centrální pražské náměstí, náměstí Republiky.